

TIẾP TỤC HOÀN THIỆN HÀNH LANG PHÁP LÝ VỀ THANH TOÁN QUỐC TẾ

TRẦN THẢO LINH
Ngân hàng Nhà nước

Có thể nói, cuộc Cách mạng công nghiệp lần thứ tư (CMCN 4.0) đã làm xuất hiện nhiều mô hình thanh toán quốc tế mới. Trước đây, nói về thanh toán quốc tế, chủ yếu chỉ để cập thanh toán qua tài khoản ngân hàng, thẻ tín dụng quốc tế. Song giờ đây, thanh toán quốc tế xuất hiện nhiều mô hình mới, trong đó có ví điện tử. Do đó, khái niệm thanh toán quốc tế phải thay đổi, thanh toán quốc tế không chỉ qua tài khoản ngân hàng, mà còn qua cả các trung gian thanh toán. Công nghệ thay đổi, dịch vụ mới phát sinh thì các chính sách quản lý cũng phải có sự điều chỉnh phù hợp.

Sự phát triển của các ứng dụng thanh toán xuyên biên giới

Hiện các ngân hàng không còn độc quyền về thanh toán quốc tế, miếng bánh thị phần không nhỏ đã rơi vào các trung gian thanh toán đang phát triển bùng nổ ở nhiều nước trên thế giới. Mỗi lo ngại về việc các dịch vụ ví điện tử Alipay (Tập đoàn Alibaba, Trung Quốc), WeChat Pay (Tập đoàn Tencent, Trung Quốc) có thể chiếm lĩnh thị trường thanh toán di động Việt Nam, có thể sẽ cạnh tranh gay gắt với các ngân hàng, Fintech... Hai ứng dụng này đang âm thầm thâm thuó nhiều trung gian thanh toán, mở rộng thị trường, gia tăng kiểm soát thị phần.

Không những thế, vài năm gần đây, hiện tượng khách du lịch Trung Quốc thanh toán “chui” bằng Alipay, Wechat Pay vẫn diễn ra ở nhiều địa phương trong cả nước như Nha Trang,

Theo Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 101/2012/NĐ-CP ngày 22/11/2012 của Chính phủ (Nghị định 101) về thanh toán không dùng tiền mặt, Ngân hàng Nhà nước Việt Nam (NHNN) sẽ cho phép các ngân hàng được hợp tác kết nối với các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán nước ngoài để thực hiện giao dịch thanh toán quốc tế. Các tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán cũng được phép hợp tác với các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán nước ngoài để hỗ trợ các ngân hàng thực hiện giao dịch thanh toán quốc tế (phải được NHNN chấp thuận bằng văn bản).

Quảng Ninh... Khách du lịch khi mua hàng hóa có thể chuyển thẳng tiền ra nước ngoài thông qua các máy chấp nhận thẻ (POS) hoặc mã phản hồi nhanh (QR Code) trái phép mà không qua bất cứ một hệ thống ngân hàng hay tổ chức trung gian thanh toán nào của Việt Nam. Các giao dịch này đều được thực hiện bằng các thiết bị POS hoặc QR Code được đưa trái phép từ nước ngoài vào Việt Nam. Điều này dẫn đến nhiều hệ lụy, thậm chí lo ngại về nguy cơ chuyển tiền từ Việt Nam ra nước ngoài.

Cụ thể, khi thanh toán, du khách (phần lớn là du khách Trung Quốc) sử dụng thẻ ngân hàng (do ngân hàng nước ngoài phát hành) để quét trên thiết bị POS có kết nối trực tiếp với ngân hàng thanh toán tại nước ngoài hoặc sử dụng các

ứng dụng thanh toán trên điện thoại di động (như Alipay, Wechat Pay) để thanh toán bằng QR Code. Dòng tiền sẽ được chuyển từ tài khoản của du khách sang tài khoản của người bán cũng mở tại ngân hàng nước ngoài mà không qua hệ thống ngân hàng của Việt Nam, do đó, không thực hiện các thủ tục chuyển tiền từ Việt Nam ra nước ngoài. Có nhiều vấn đề phát sinh nhưng vấn đề lớn nhất ở đây là Nhà nước không thu được thuế từ các giao dịch hàng hóa qua các máy POS hoặc QR Code trái phép.

Bản chất của hình thức thanh toán này là các cửa hàng ở Việt Nam sử dụng hệ thống thanh toán của nước ngoài dưới danh nghĩa là một cửa hàng nước ngoài để nhận tiền

của du khách Trung Quốc mua sắm tại Việt Nam. Về mặt kỹ thuật, khách hàng người Trung Quốc dùng điện thoại di động kết nối vào hệ thống thanh toán của nước ngoài, cửa hàng mặc dù tại Việt Nam nhưng lại sử dụng mã số nhận dạng (Identification - ID) của cửa hàng Trung Quốc để kết nối vào hệ thống thanh toán tại Trung Quốc.

Ở đây, các cửa hàng có thể trốn được thuế, phí, nhưng cũng có những rủi ro vì các cửa hàng đó ở tại Việt Nam nhưng phải thanh toán thông qua tài khoản mở bên Trung Quốc, do đó, nếu ko có sự tiếp tay, hỗ trợ thì có thể không nhận được tiền từ phía Trung Quốc chuyển về. Còn phía Nhà nước thì thất thoát lớn nhất là thuế. Với các hình thức này, chúng ta không thể thu được thuế, phí.

Theo quy trình thanh toán này, Việt Nam sẽ gặp nhiều khó khăn trong việc quản lý đối với việc sử dụng trái phép các thiết bị POS, đặc biệt là thanh toán qua các ứng dụng cài đặt trên thiết bị điện thoại di động trái phép, do hiện nay đa số du khách đều có thiết bị di động thông minh và có thể dễ dàng cài đặt các ứng dụng thanh toán do các tổ chức thanh toán ở nước ngoài cung cấp.

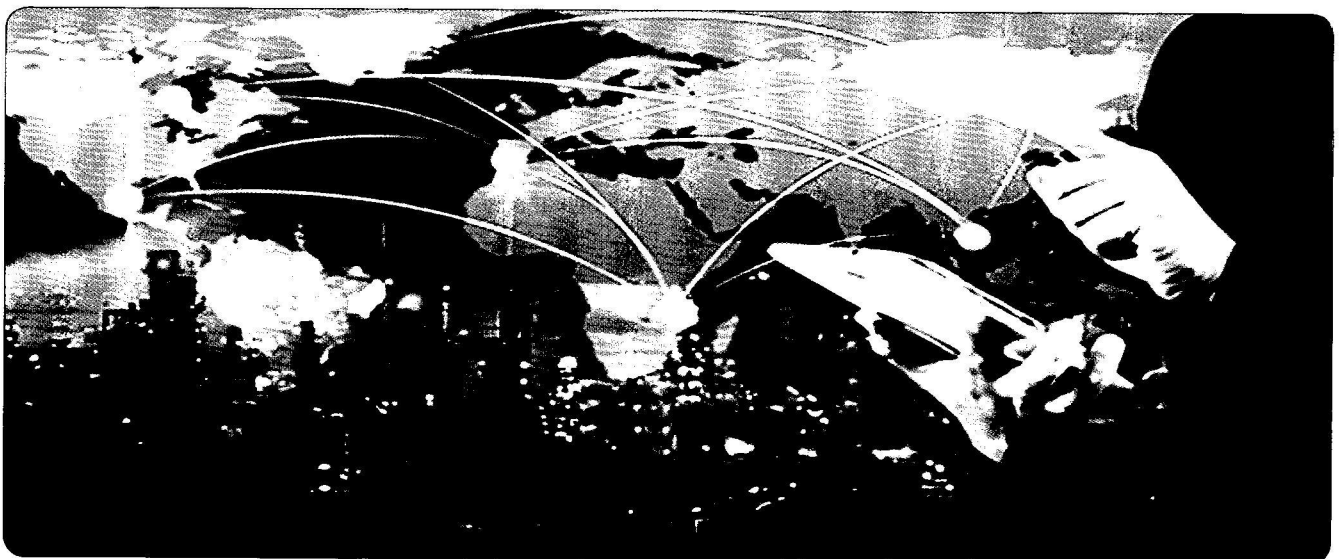
Đối với trường hợp khách hàng Trung Quốc sử dụng các ứng dụng thanh toán trên điện thoại di động (như Alipay, Wechat Pay) để thanh toán bằng QR Code tại đơn vị chấp nhận thẻ Việt Nam, quy trình thanh toán cũng gần tương tự như việc thanh toán bằng thẻ qua POS nêu trên; điểm khác biệt là thông tin thanh toán sẽ được chuyển từ người bán đến các tổ chức thanh toán Trung Quốc rồi mới chuyển đến ngân hàng tại Trung Quốc và ngược lại.

Thực tế, Alipay hay Wechat Pay là các ví điện tử lớn mà nhiều ngân hàng trong nước đều muốn bắt tay hợp tác, song lại không thể tiến hành. Thời gian qua, nhiều ngân hàng, một số tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán trong nước cũng đề xuất được hợp tác thanh toán với các ví điện tử của Trung Quốc, Hàn Quốc như Alipay, Wechat Pay, Union Pays, Nonghyup Bank..., nhằm phục vụ khách du lịch quốc tế. Tuy nhiên, chưa có cơ sở pháp lý cho việc này.

Theo quy định hiện hành, với hoạt động thanh toán quốc tế, các ngân hàng trong nước chỉ được hợp tác với các ngân hàng, các tổ chức thẻ quốc

tế..., không được phép hợp tác với các hình thức giao dịch thanh toán quốc tế mới như ví điện tử, cũng chưa có quy định về việc cung ứng dịch vụ thanh toán không qua tài khoản thanh toán của khách hàng. Khoảng trống pháp lý này khiến NHNN khó có thể kiểm soát được dòng tiền “chui” đang chảy khỏi Việt Nam qua ví điện tử nước ngoài.

Các chuyên gia ngân hàng cho rằng, với sự phát triển của công nghệ, việc thanh toán xuyên biên giới hiện vô cùng dễ dàng. Các nền tảng trung gian thanh toán xuyên biên giới phát triển rất mạnh trên thế giới, không chỉ thu hút các Fintech mà cả các Big Tech (Amazon, Apple, Google...) tham gia. Trước đây, khách du lịch Trung Quốc sang Việt Nam du lịch chi tiêu qua thẻ, nhưng giờ đây họ chỉ dùng ví điện tử Wechat Pay, Alipay. Tương lai không xa, các ví điện tử của Việt Nam cũng có thể được sử dụng tại Trung Quốc hoặc các nước láng giềng khác. Theo đó, khách hàng của các trung gian thanh toán này có thể thực hiện các giao dịch thanh toán quốc tế, mà không cần tới tài khoản ngân hàng. Song để hợp tác với các tổ chức này, các ngân hàng trong nước cần sự cho phép của NHNN.

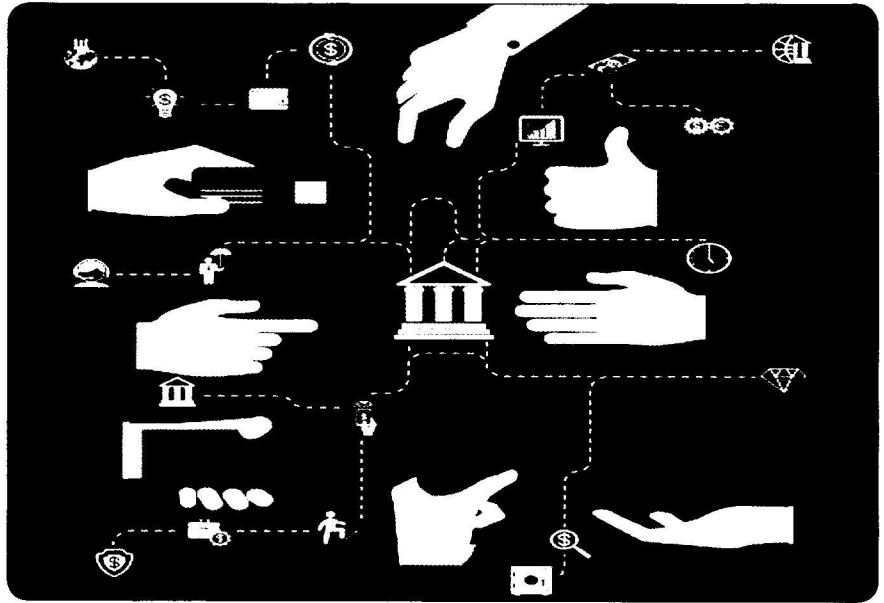
Cần thiết bổ sung quy định về thanh toán quốc tế để điều chỉnh các mô hình thanh toán mới

Cùng với sự phát triển của công nghệ, phát sinh nhu cầu đẩy mạnh hợp tác các mô hình dịch vụ thanh toán xuyên biên giới hợp tác giữa các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán; tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán với các tổ chức thanh toán quốc tế, đòi hỏi cơ sở pháp lý cần được hoàn thiện và bổ sung để đáp ứng nhu cầu thực tiễn và nâng cao hiệu lực quản lý của cơ quan quản lý Nhà nước. Tại Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 101 về thanh toán không dùng tiền mặt có bổ sung quy định về thanh toán quốc tế để điều chỉnh các mô hình thanh toán mới này.

Cụ thể, tại Điều 5 của Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 101 có quy định:

Thanh toán quốc tế phải tuân theo các quy định của Nghị định này, pháp luật về quản lý ngoại hối; bảo vệ dữ liệu người dùng; an ninh mạng; quản lý thuế; pháp luật về phòng, chống rửa tiền; tài trợ khủng bố và các thỏa thuận quốc tế về thanh toán mà Việt Nam tham gia. Trường hợp pháp luật Việt Nam chưa quy định thì áp dụng tập quán quốc tế nếu không trái với những nguyên tắc cơ bản của pháp luật Việt Nam.

Các ngân hàng được phép cung ứng dịch vụ ngoại hối trên thị trường quốc tế có thể hợp tác kết nối với các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán nước ngoài để thực hiện giao dịch thanh toán quốc tế phù hợp với các quy định về quản lý ngoại hối, quy định tại

Sự phát triển của công nghệ làm phát sinh nhu cầu đẩy mạnh hợp tác các mô hình dịch vụ thanh toán xuyên biên giới

Nghị định này và phải được NHNN chấp thuận bằng văn bản.

Tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán chỉ được hợp tác với các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán nước ngoài để hỗ trợ các ngân hàng được phép thực hiện các giao dịch thanh toán quốc tế và phải được NHNN chấp thuận bằng văn bản.

Các bên liên quan thanh toán quốc tế có trách nhiệm cung cấp thông tin đầy đủ, kịp thời và đáp ứng các yêu cầu của các cơ quan quản lý Nhà nước theo quy định của pháp luật Việt Nam.

Đến nay, Dự thảo Nghị định đã được đăng tải trên trang thông tin điện tử của Chính phủ, của NHNN và gửi xin ý kiến các đơn vị liên quan. Hiện NHNN đang tổng hợp, tiếp thu góp ý của các bên liên quan để hoàn thiện dự thảo trình Chính phủ ban hành theo quy định.

Nếu Nghị định thay thế Nghị định 101 được thông qua, việc bổ sung, sửa đổi quy định của NHNN sẽ mở đường cho "làn sóng" bắt tay giữa các ngân hàng,

Fintech trong nước với các ví điện tử nước ngoài. Thời gian qua, nhiều trung gian thanh toán quốc tế đang nhắm vào thị trường Việt Nam. Các ngân hàng đi trước trong cuộc đua này sẽ có cơ hội đột phá về thị phần thanh toán. Làn sóng này cũng sẽ hỗ trợ tích cực cho các ngành du lịch, dịch vụ, thương mại điện tử...

Việc hợp tác giữa các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán, tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán với các ví điện tử nước ngoài sẽ đem lại một số lợi ích như: Có thêm lựa chọn về kênh thanh toán quốc tế thông qua các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán, tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán; góp phần tăng thu nhập cho người dân Việt Nam thông qua bán hàng hóa, dịch vụ cho du khách nước ngoài; thu hút thêm lượng khách nước ngoài sử dụng kênh thanh toán mới để chi tiêu hàng hóa, dịch vụ tại Việt Nam...

(Xem tiếp trang 23)

qua ngay cả những biện pháp bảo mật khắt khe nhất. Việc thiết lập mạng lưới an ninh là vô cùng quan trọng.

Mạng lưới an ninh mạng là một cách tiếp cận kiến trúc phân tán để kiểm soát an ninh mạng. Nó có thể mở rộng, linh hoạt và đáng tin cậy. Theo Gartner, mạng lưới an ninh mạng về cơ bản cho phép xác định phạm vi bảo mật xung quanh danh tính của một người hoặc một sự vật.

Một phần cũng là do công nghệ mới đang được điều chỉnh để tăng cường bảo mật. An ninh mạng sẽ vẫn là một công nghệ thịnh hành vì nó sẽ không

ngừng phát triển để chống lại những tin tặc đó. Bằng chứng cho thấy nhu cầu mạnh mẽ của các chuyên gia an ninh mạng, số lượng công việc về an ninh mạng đang tăng nhanh so với các công việc về công nghệ khác. Theo các chuyên gia, nhu cầu về an ninh mạng ngày càng gia tăng, dự kiến vào năm 2021 có 6 nghìn tỷ USD sẽ được chi trên toàn cầu cho an ninh mạng.

9. VR và AR

VR được hiểu là công nghệ giúp con người có thể "cảm nhận" được không gian ảo (nhờ vào một thiết bị thông minh) và AR được hiểu là công nghệ

thực tế ảo tăng cường. VR và AR được đánh giá là xu hướng công nghệ đặc biệt trong thời gian tới. VR đưa người dùng vào môi trường trong khi AR cải thiện môi trường của họ.

Năm 2019, 14 triệu thiết bị AR và VR đã được bán ra. Thị trường AR và VR toàn cầu dự kiến sẽ tăng lên 209,2 tỷ USD vào năm 2022, tạo ra nhiều cơ hội hơn trong công nghệ đang thịnh hành và chào đón nhiều chuyên gia hơn sẵn sàng cho lĩnh vực này.

Năm 2021, chúng ta có thể mong đợi những dạng công nghệ này sẽ được tích hợp sâu hơn vào cuộc sống. ■

TIẾP TỤC HOÀN THIỆN HÀNH LANG ...

(Tiếp theo trang 13)

Tuy nhiên, bên cạnh những lợi ích, việc hợp tác này nếu thiếu sự quản lý phù hợp, chặt chẽ có thể tiềm ẩn một số nguy cơ như: Đơn vị bán hàng có thể không nhận được tiền từ tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán nếu không có cơ chế ký quỹ/bảo lãnh phù hợp; ngân hàng thương mại, chi nhánh ngân hàng nước ngoài gặp khó khăn trong việc kiểm soát, báo cáo giao dịch thanh toán quốc tế theo quy định của pháp luật. Cụ thể, theo quy định tại Khoản 2 Điều 4 Nghị định số 70/2014/NĐ-CP ngày 17/7/2014 của Chính phủ: "Người cư trú, người không cư trú có trách nhiệm xuất trình các chứng từ theo quy định của tổ chức tín dụng khi mua, chuyển, mang ngoại tệ ra nước ngoài phục vụ các giao dịch vãng lai và chịu trách nhiệm trước pháp luật về tính xác thực của các loại giấy tờ, chứng từ đã xuất trình cho tổ chức

tín dụng được phép". Tại Điều 16: "Tổ chức tín dụng được phép và tổ chức khác được phép hoạt động ngoại hối khi thực hiện các giao dịch ngoại hối cho khách hàng có trách nhiệm xem xét, kiểm tra, lưu giữ các giấy tờ và các chứng từ phù hợp với các giao dịch thực tế để đảm bảo việc cung ứng các dịch vụ ngoại hối được thực hiện đúng mục đích và phù hợp với quy định của pháp luật".

Đối với cơ quan quản lý, việc tiếp thu các ý kiến cùng với sự thận trọng là cần thiết nhằm hoàn thiện quy định quản lý hoạt động thanh toán xuyên biên giới, trong đó có tính đến mô hình hợp tác giữa các ngân hàng trong nước và các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán nước ngoài như trong Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 101. Nếu được thông qua, các quy định mới

sẽ góp phần thúc đẩy hiệu quả hoạt động thanh toán quốc tế đáp ứng yêu cầu thực tiễn. Bên cạnh việc tạo điều kiện thuận lợi cho các tổ chức cung ứng dịch vụ thanh toán, tổ chức cung ứng dịch vụ trung gian thanh toán hoạt động kinh doanh, cung ứng dịch vụ, các chính sách mới cũng chú ý tới mục tiêu vĩ mô là đảm bảo an ninh, tiền tệ quốc gia, duy trì hệ thống thanh toán hoạt động an toàn và hiệu quả, quản lý và kiểm soát tốt các luồng giao dịch thanh toán quốc tế, giúp cơ quan quản lý Nhà nước liên quan nắm bắt thông tin phục vụ các mục tiêu phòng, chống rửa tiền, quản lý hoạt động ngoại hối, quản lý thuế... ■

TÀI LIỆU THAM KHẢO:

Dự thảo Nghị định thay thế Nghị định 101/2012/NĐ-CP ngày 22/11/2012 của Chính phủ về thanh toán không dùng tiền mặt.